

Vse petke skoz leto Danica koledva za druge, dovolite, da saj dvakrat na leto tudi za-se nastavi pušico. In ker je potreba katoliškega cerkvenega lista dosti jasna in očitna vsim keršenim Slovincem, zato bodi koléda le prav kratka, namreč: Blagovolite se naročiti na Zgodnjo Danico tudi za drugo polovico, kateri ste bili naročeni le za prvo. Preblagim sodelavcem plačilo Božje, prijazno sijanje rajske Danice, in vesela zavednost, da so pošteno pomagali Slovincem iskati najpoprej Božjega kraljestva in njegove pravice (216)! — Večkrat že smo zadeve „Zgodnje Danice“ izročili in priporočili njeni zavetnici Mariji Devici, ki ima prelepi priimek „Zgodnja Danica“, in nismo se goljufali. Bodi tudi prihodnji 40. letnik in naročevanje nanj izročen Njenemu visokemu varstvu, pa našim prijateljem ter vsim iskrenim Slovincem! Dobrotnim pisateljem in naročnikom tisučkrat Bog plati njih blagodušnost, vněmi jim blago serce k pisanju in naročevanju še nadalje, in dodeli jim prav veselo, blago in srečno novo leto (424)!

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Karol V. in Ferdinand I. (1519—1564).

V teh časih je Turek užé močno trkal Avstriji na vrata. Kranjski stanovni niso puščali v nemar prevažne deželne obrambe proti njim. Oni so prvi izprožili misel o napravi hrvatske vojaške granice, proseči kralja Ferdinanda 1520. l., naj vzame Hrvate „te junaške ljudi“, katerim se je vsak dan bojevati za svojo domačo zemljo, na korist meji, v svojo službo.

Zoper Turka so bili postavljeni ogleduhi po kranjski deželi, ki so njega prihod naznanjali. Kadar so dospeli ogleduhi do gradov in taborjev (utrjenih zavetišč, po največ cerkev), naznaniti je bilo to z dvema streloma, in ko je došlo drugo poročilo, da je Turek užé stopil na domačo zemljo, spustiti so se morali trije streli ter se zapaliti po vrhah kresovi, vidni daleč na okrog.

Dalnja razsežnost španjsko-habsburške monarhije vzbudi kralju Karolu misel, da bi prepustil nemško-Avstrijske dedne dežele bratu Ferdinandu. 1521. l. sta sklenila pogodbo o delitvi, po kateri je dobil Ferdinand gorenjo in doleno Avstrijo, Štajersko, Koroško Kranjsko. Kranjci so se poklonili v tretjo nedeljo po Veliki noči 1522. l. svojemu novemu deželnemu gospodarju, ki je 1523. l. potrdil njih deželne svobodščine. Blizu jim je bila prilika, da so zapečatili obetano zvestobo s svojo krvjo. Ko je padel Budim 1529. l., imeli so Turki odprt pot v srce Avstriji. Dunaj je bil poslednji ostrog krščanstvu. Obkolilo je Dunaj 60.000 mož. Dokaj nahajamo v njih Kranjcev iz najstarejših rodov naše dežele: Hanza Kacijanerja, Nikolaja Turnskega in še mnogo plemitašev, ki so jezdili v boj. Najvažnejši nalog mej vsemi je bil usojen Kacijanerju. Stal je s svojimi konjiki blizu „Koroških vrat“. On in Nikolaj Salm sta krepko stala v bran trikratnemu naskoku dné 9. oktobra, „krepkeje nego li Koroški stolp, katerega so omajali sovražnikovi podkopi“. Kranjska národna pesen poroča o tej obsadi Dunajske in kako so se zakleli branitelji: „Prej dobodi Turek naše glave, nego li ključe našega Dunaja, kjer stoluje naš cesar“. Ko se je bilo treba skoro neprestano braniti napadom Osmanov, ki so vedno naskakovali državne meje, imela je dežela Kranjska, Štajerska in Koroška velik nalog ter je žrtvovala vedno mnogo blaga in krvi. Iz teh bojev so nam v prvi vrsti zabeležena imena Sigmunda Weixelbergerja, branitelja Mariboru (1532. l.); Hanza Lenkoviča (v Ba-

Razpis nagrad.

Upravni odbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, katera si je pri letošnjem glavnem zborovanju o Veliki noči izvolila „Popotnik-a“ svojim glasilom, dovolil je vsled sklepa z dné 3. t. m. „Pop.“ uredništvu v namen obdarenja pisateljev določeno denarno vsoto.

Odzivljajoč se dotičnemu odborovemu sklepu razpisuje podpisano uredništvo s tem za dohajajoče mu tri najboljše izvirne razprave ali pedagogične, šolsko-politične, ali didaktično-metodične vsebine — ne da bi določilo kakšno posebno nalogo — tri darila po

4, 3 in 2 ces. zlata

pod temi-le pogoji:

1. Razprave, ki se poganjajo za darila, morajo biti pri dopošiljatvi kot take označene in imeti na čelu svoje geslo; baš isto geslo se ima nabajati na priloženem zapečatenem ovitku, v kojem je adresa pisateljeva.

2. Vposlana dela „za nagrado“ si bode uredništvo poljubno izbralo in v „Popotniku-u“ 1890. leta priobčevalo. Dela čez $\frac{1}{2}$ tiskane pole obsežna, ki se ne dadó lehko razdeliti v 2 številki, se navadno ne vzprejemajo. Da je delo kratko, še ni nobeden vzrok, da bi se odklonilo.

3. Ko so se dela priobčila, sodijo o njih posebni ocenitelji in naznanijo uredništvu one 3 spise, katere so spoznali (tako po nalogi, katero si je pisatelj izbral, kakor po vsebini in obliki itd.) za najboljše. Uredništvo potem takoj objavi to razsodbo in razpošlje darila. Imena pisateljev obznanijo se le tedaj, ako dotični v to privolijo. Dela, ki se niso ponatisnila, kakor ovitki z geslom neobdarjenih spisov, bodo se, ako kdo to zahteva, do 30. maja 1891. l. vračali, nereklamovani pa po tem obroku uničili.

4. Izvolitev oceniteljev prepušča se prihodnji delegaciji „Zaveze“, in le, ko bi ta odklonila, bode uredništvo skrbelo za to, da pridobi za oceno del in prisodbo daril odlične osebe.

Maribor, dné 25. oktobra 1889.

Uredništvo „Popotnik-a“.

D o p i s i.

Iz Litijskega okraja. Pri obedu letošnje konferencije predlagal je g. nadučitelj Cepuder, naj se tudi v našem okraju ustanovi učiteljsko društvo, enako društvom okrajev: Kamenik, Logatec, Postojina itd. Podpiral je ta predlog z zelo tehtnimi vzroki, kateri so povsem častitim tovarišem užé znani. Nekaj učiteljev je veselo pozdravilo ta nasvêt, a mnogo jih je bilo zoper njega. Imeli so različne vzroke. Gospod nadučitelj Zajec ga je pobijal, češ, da se nam ni mogoče združiti, ker loči nas znani Wagensperg v dva dela ter otežuje mejsebojno občevanje in vkupno delovanje.

Nekaj resnice je v tem. Ta Wagensperg nas res loči v dva dela, pa ne samo po legi ampak v marsikateri zadevi tudi po mišljenji, kar se leto za letom pri volitvah in drugih slučajih zelo občutljivo kaže. Ta Wagensperg je vzrok, da so si »cis- in transwagensperski« učitelji bolj ptuji, kar res ovira mejsebojno občevanje — a naj bi bil to vzrok, da bi se društvo ustanoviti ne smelo? Taisto bi imelo nalogo ravno te žalostne razmere odstraniti, nas združiti, vkupnemu delovanju priložnost dati ter nas v duhu zvezati v prid učiteljstva našega okraja. To poudarjali so nekateri gg. učitelji podpirajoč predlog g. Cepudra. Drugi so se zopet bali, da bi društvo ne imelo politične barve ter so bili zato zoper predlog. Ko se jim je pa zatrdilo, da se taisto ne bode mešalo v politiko, ampak da bode le delalo v prid učiteljstva, dali so se pogovoriti. Ker je slednjič tudi g. c. kr. okrajni šolski nadzornik govoril za predlog, poslala se je pola, na katero naj se vsak podpiše, keður numerava k društvu pristopiti. Pregledali smo potem okrožnico in videli na njej imena — vseh g. tovarišev.

Ni bilo več časa se o stvari natančneje posvetovati, ker je bilo užé pozno popoldne, ampak predsednikom začasnega odbora se je po nasvetu izvolil g. nadučitelj Cepuder z dovoljenjem, da si druge ude sme sam izbrati. V odboru so po njegovej želji gg.: Bartl, Janovsky, Likar in Zajec.

Ker je g. Cepuder šel kmalu potem na Dunaj in je ostanek počitnic porabil v odpočitek, se nadalje se nič ni ukrenilo; pričakujemo pa, da bomo kmalu imeli priliko, da se bomo udeležili prvega zborovanja »Učiteljskega društva za Litijski okraj«, kajti posebno o našem stanu veljâ prislovica: »Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal!« —ar.

Iz Leskova. (Dalje.) Gospod nadzornik izvoli si svojim namestnikom g. Iv. Kaliger-ja, šol. voditelja v Šmarjeti.

Zapisnikarjem bila sta po nasvetu g. Ravnikarja izvoljena g. Dragotin Trost in g. Kristina Kuralt, oba iz Št. Jerneja. Potem poroča g. nadzornik o šolstvu tega okraja in našteje šole do leta 1888/9., katerih je:

meščanska šola za dečke s 3 razredi, 22 javnih občnih ljudskih šol in 2 soli za silo, skupaj torej 25 šol. Izmed ljudskih šol je bilo 8 jednorazrednic, 8 dvorazrednic, 3 trirazrednice in 3 štirirazrednice. Obe šoli za silo pa ste jednorazrednici. Vse te ljudske šole so bile mešane. Pouk je bil na 19 šolah poludneven, na 3 šolah deloma poludneven in na 3 šolah celodneven. Po učnem jeziku je bilo 23 šol slovenskih, ena je bila slovensko-nemška in 1 nemška (meščanska šola). Nemščina se je učila kot obvezni predmet na 5 šolah s 883 učenci in kot neobvezni na 6 šolah s 155 učenci.

Šole so se razširile: v Radečah in v Št. Jerneji v 4razrednico, v Kostanjevici v 3razrednico, v Veliki dolini in Šmarjeti v 2razrednici.

Stanje šolskih poslopij je bilo v občé zadostno, vendar jih je nekaj še prav slabih, nasprotno pa nekaj popolnoma dobrih. Število otrok vsakdanje šole je bilo za šolo ugodnih 3790 dečkov in 3747 deklic, vkup 7537, šole obiskujočih 2914 dečkov, 2643 deklic, vkup 5557; privatne šole jih obiskuje 12 dečkov, 11 deklic, vkup 23; v višje šole jih hodi ali pa se poučujejo domâ 12 dečkov, — deklic, vkup 12; oproščenih je bilo 240 dečkov, 246 deklic, vkup 486; brez vzroka je zanemarjalo šole 702 dečka, 800 deklic, vkup 1502. i. t. d.

Število otrok ponavljalne šole je bilo za šolo godnih 844 dečkov, 889 deklic, vkup 1683.

Šolsko obiskovanje je bilo sploh povoljno, le na nekaterih šolah je trpelo zaradi velike oddaljenosti. Pa tudi revščina, paša, domače opravilo i. t. d. je zelo oviralo redno šolsko obiskovanje.

Učiteljev in učiteljic je bilo: s sposobnostnim spričevalom 44, z zrelostnim spričevalom 2, brez spričevala 2 (na šolah za silo).

Izmej teh je bilo 13 nadučiteljev, 18 učiteljev, 13 učiteljic in 4 pomožni učitelji. Posebnih učiteljic za ženska ročna dela je bilo 9. (Dalje prih.)

Iz Ljubljane. »Slov. učit. društvo« v Ljubljani je uročilo g. dež. poslancu S. Stegnarju prošnjo gledé uredbe učiteljskih plač, da jo predloži deželnemu zboru v blagovoljno uvaževanje. Točke so skromne — a dal Bog — da to dosežemo, ko vemo, kako so nam nekateri krogi naklonjeni. Prošnja slôve:

Visoki deželni zbor!

Kranjsko učiteljstvo izvestno radostno pozdravlja namero visokega deželnega zbora, še v letošnjem svojem zasedanji obravnavati uredbo plač kranjskemu ljudskemu učiteljstvu. Gmotno stanje kranjskega učiteljstva je po zakonu z dné 29. aprila 1873., smelo rečemo, jako borno. Tudi zakon iz leta 1879. z razdelitvijo učnih močij v plačilne razrede ni razpršil učiteljem življenjskih skrbi. Po raznih kronovinah pečali so se deželni zastopi z vprašanjem zboljšanja učiteljskih plač ter so je tudi zanje ugodno rešili, kakor na Koroskem, v Istri, na Solnograškem, Moravskem, Českem in v Galiciji, — smemo torej upati, da tudi Kranjsko ne zaostane.

»Slov. učit. društvo« si drzne imenom kranjskega učiteljstva gledé izboljšanja učiteljskih plač izraziti nastopne svoje želje ter prositi visoki deželni zbor za njih blagohotno uvaževanje:

I.

Plača 400 glđ. je tako nizka, da učitelju nikakor ni možno v zmyslu § 55. točka I. državnega šolskega zakona z dné 2. maja 1883. l. stanu primerno in gmotno neodvisno živeti.

Ta plačilni razred naj bi se pri novi uredbi popolnoma opustil.

II.

Razvrstitev ljudskih učiteljev v različne plačilne razrede naj se tako izvrše, da bodo iznasala učiteljska plača na jednorazrednicah po možnosti 500 gld. To našo željo podpiramo s tem, da je ta učitelj-voditelj odgovoren za vzgojo in pouk vse mladine jedne šolske občine. Njegovo stališče je torej težavneje, delovanje obsirneje, nego ono drugih in tretjih učnih močij na večrazrednicah.

III.

Dosedanji zakon določuje voditeljem štiri- in večrazrednic po 100 gld., trirazrednic po 75 gld., dvorazrednic po 50 gld. in v novejšem času voditeljem jednorazrednic po 30 gld. opravilnine. To se vsteva v smislu § 61. dež. zakona z dné 29. aprila 1873. l. št. 22. le nadučiteljem v pokojnino, voditeljem jednorazrednic pa ne. Ta določba se nam zdi neopravičena, kajti voditelj jednorazrednic nosi vse breme gledé poučevanja in oskrbovanja uradnih spisov sam ter ima vsled tega primeroma veliko več posla, kakor nadučitelj dvorazrednice. Pri uredbi plač naj bi se torej določilo, da se opravilnina tudi voditeljem jednorazrednic vsteva v pokojnino.

IV.

Druge, tretjeo zir. četrte učne moči na tri- in štirirazrednicah v mestih in trgih so po dosedanji razdelitvi v primeri z nadučitelji v jako slabem gmotnem stanji, ker morajo vseskozi brez stanarine z golo plačo II., III. ali celo IV. plačilnega razreda uprav siromašno životariti. Razven tega imajo te učne moči tudi večje troške z hrano in z napravo obleke, kakor učitelji po vaseh. Umestno bi torej bilo, da se tem učiteljem pripozná vsaj 10%na stanarinska doklada. (V Istri dobivajo poleg nadučiteljev in voditeljev vsi učitelji po deželi 80 gld., podučitelji pa 50 gld. stanarine.

Ako vis. dež. zbor blagovoljno uvažuje in usliši te naše skromne želje, katere bi ne nalagale deželi mnogo večjega bremena za vzdrževanje ljudskega šolstva, pomagal bi izdatno kranjskemu učiteljstvu, katero bi se potem toliko lažje edino le svojemu težavnemu poklicu posvetiti moglo, kar bi brez dvombe kranjsko ljudsko šolstvo povzdignilo na ono stališče, katerega je potrebno.

V Ljubljani, dné 27. oktobra 1889. l.

Odbor „Slov. učit. društva“.

Tajnik:

Ivan Krulec.

Predsednik:

Andr. Žumer.

— K letošnji preizkušnji učiteljske sposobnosti so prišli gg.: Primožič Stefan, zač. učitelj v Postojini; Pogruitz Henrik, podučitelj v Lanzenkirchen v Spodnjem Avstrijskem; Pianeecki Ivan, v priv. zavodu pri Waldherrju; Hutter Ivan, pomožni učitelj v Topli Rebri; Strehovec Ivan, pomožni učitelj v Šent-Mihaelu pri Postojini; Juvanec Francisek, zač. učitelj v Sinji Gorici (pri Črnomlju) in Rojina Francisek, zač. učitelj v Kolovratu; vsi za učitelje v ljudski soli. Potem gg.: Josin Teodor, učitelj v Postojini; Vogeltnik Ivan učitelj v Idriji in Tomič Maks, učitelj v Sevnici; vsi trije za meščanske sole. Potem še gospodičine: Sittig Melanija, zač. učiteljica v Smedniku; Čidrich Ivana, zač. učiteljica pri Sv. Duhu poleg Loč na Štajerskem; Jonke Pavla, zač. podučiteljica v Šentpetru pri Kraljevi Gori; Trstenjak Marija, podučiteljica v Ptuji — vse za ljudske učiteljice. Gspodč. Lehman, zasebna učiteljica v Ljubljani, je naredila preizkušnjo iz slovenščine in gspd. Kovačević Danica iz Trsta iz francoskega jezika.

Vsi so preizkušnjo dostali, — mej temi jeden učitelj za poučevanje v slovenskem, jeden pa v nemškem jeziku. Tri učiteljice so naredile preizkušnjo z odliko.

— Pismena vprašanja pri preizkušnji učiteljske sposobnosti so bila: Iz pedagogike: Worin besteht die Schuldisciplin und durch welche Mittel wird sie erreicht? — Katere kreposti naj vodijo ljudskega učitelja? — Iz matematike: 1. Es ist an einem speciellen Beispiele zu erklären, wie eine beliebige Zahl durch einen gemeinen Bruch dividiert wird? 2. Ein Haus wurde um 28.500 fl. gekauft, der jährliche Mietzins dieses Hauses beträgt 1980 fl. Zu wie viel Procent verzinst sich das Capital, wenn die Hauszinssteuer 25 Procent beträgt und wenn für Reparaturen 125 fl. gerechnet werden? 3. Ein kreisrunder und ein quadratförmiger Teich haben einen gleichen Umfang, nämlich 160·15 m, beide sind von einem 2 m breiten Grasrande umgeben; welche Grasfläche ist die grössere und wie gross ist der Unterschied zwischen beiden? — Iz realij: 1. Turki pred Dunajem, 2. Der Kohlweissling; sächliche Behandlung. 3. Die Entstehung der Winde und ihre Bedeutung in der Natur. — b) Za meščansko učiteljstvo. Iz pedagogike: 1. Was versteht man unter vielseitigem Interesse und welche sind die Hauptarten desselben im Sinne Herbarths? 2. Der Bildungswert der Naturgeschichte für den jugendlichen Geist und das jugendliche Herz ist dar-

zulegen. — Iz prirodopisja: 1. a) der Blutkreislauf des Menschen, b) vergleichend mit diesem der der Wirbelthiere darzulegen. 2. Die Merkmale der Schachtelhalme (*Equisetaceae*) sind in einem Beispiele eingehend darzulegen. — Iz matematike: 1. Zu wie viel Procent müssen 931·98 fl. 25 Jahre auf Zinsezinsen angelegt werden, damit sie auf 4000 anwachsen? 2. Welche Zahl muss man zum Zähler und Nenner des Bruches $\frac{13}{18}$ addieren, damit man den Bruch $\frac{4}{5}$ erhält? 3. Aus der Länge des Schattens eines vertical aufgestellten Stabes ist die Höhe der Sonne zu bestimmen; $a = 2 m$, $b = 1.82 m$, $\alpha = ?$ — 4. Die Länge des durch Laibach gehenden Parallelkreises ist in Myriametern zu bestimmen. Geographische Breite von Laibach $46^{\circ} 10' 57''$, der Halbmesser der Erde = 6370 km. 5. Einrichtung des Cassebuches und des Hauptbuches. — Iz prirodoznanstva: 1. Das Pendel, die Art und Weise seiner Bewegung und dessen Anwendung. 2. Das Aluminium, sein Vorkommen, Gewinnung, Eigenschaften und Anwendung. 3. Die Erscheinungen, die auf der Reflexion des Schalles beruhen, sind eingehend zu erklären.

— Vabilo na LXXXIV. odborovo skupščino »Maticе Slovenske« v sredo dne 20. novembra 1889. l. ob 5 $\frac{1}{4}$. uri popoldne v društveni hiši na Kongresnem Trgu št. 7. 1. Potrjenje zapisnika o LXXXIII. odborovi seji. 2. Naznanila predsedništva. 3. Poročilo gospodarstvskega odseka. 4. Poročilo književnega odseka. 5. Poročilo tajnikovo. 6. Posameznosti.

V Ljubljani dne 5. novembra 1889. l.

Predsednik:
Josip Marn.

Premene pri učiteljstvu.

G. Karol Završnik, učitelj na Sveti Gori, je stalno nastavljen v Duplje. — G. Josip Rustja, zač. učitelj v Vipavi, je prišel stalno v Budanje. — G. Andrej Pernè, učitelj v Šturji, je imenovan stalnim nadučiteljem in voditeljem na tej šoli. — G. Jakob Pretnar, nadučitelj v Srednji Vasi (v Bohinji), je imenovan nadučiteljem v Veliki Dolini. — G. Filip Kette, učitelj v Zagorji, je stalno nastavljen za nadučitelja v Košani. — G. Tomaž Bitenc, zač. učitelj v Šent-Lamprehtu, je stalno postavljen. — Imenovana sta g. Josip Svetina, učitelj v Šmarji, stalnim učiteljem v Žalni in g. Josip Kostanjevec, zač. učitelj v Trnovem, stalnim učiteljem v Podvelbu. — Umirovljeni so gg.: Janez Trojar, nadučitelj v Gradu (v Bledu), Janez Debelak, učitelj v Tržiču in Anton Jerob, učitelj v Dolskem.

Št. 752

Razpisi učiteljskih služeb.

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Bavti Vasi učiteljska služba s 450 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in s prostim stanovanjem. Prosilci naj svoje prošnje postavnim potom vlagajo do 18. novembra t. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu v 30. dan oktobra 1889. l.

Št. 944

okr. š. sv. Na enorazrednici v Preloki razpisuje se služba učitelja in voditelja z letno plačo 450 gld., s 30 gld. doklade in s prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje. Prošnje naj se vlagajo do 25. novembra t. l. pri c. kr. okr. šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji dne 2. novembra 1889. l.

Št. 1022

okr. š. sv. Učiteljska služba na enorazrednici v Olševk-u z letno plačo 400 gld., opravilno priklado 30 gld. in s stanovanjem se stalno ali začasno oddaja. Prošnje naj se vlagajo do 25. novembra t. l. pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji dne 21. oktobra 1889. l.

Št. 1017

okr. š. sv. Na novo ustanovljeni enorazredni ljudski šoli pri sv. Ani nad Tržičem na Gorenjskem učiteljska služba s 400 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in stanovanjem — zdaj samo z eno sobo, s kuhinjo, čumnato. Prošnje do 20. novembra t. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. šolski svet v Kranji v 28. dan oktobra 1889. l.

Za darilo sv. Miklavža!

VIJOLICE

dobé se v J. R. Milic-evi tiskarni in vsaki knjigarni. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., brošuranemu izvodu 1 gld. 10 kr.

zulegen. — Iz prirodopisja: 1. a) der Blutkreislauf des Menschen, b) vergleichend mit diesem der der Wirbelthiere darzulegen. 2. Die Merkmale der Schachtelhalme (*Equisetaceae*) sind in einem Beispiele eingehend darzulegen. — Iz matematike: 1. Zu wie viel Procent müssen 931·98 fl. 25 Jahre auf Zinsezinsen angelegt werden, damit sie auf 4000 anwachsen? 2. Welche Zahl muss man zum Zähler und Nenner des Bruches $\frac{13}{18}$ addieren, damit man den Bruch $\frac{4}{5}$ erhält? 3. Aus der Länge des Schattens eines vertical aufgestellten Stabes ist die Höhe der Sonne zu bestimmen; $a = 2 m$, $b = 1.82 m$, $\alpha = ?$ — 4. Die Länge des durch Laibach gehenden Parallelkreises ist in Myriametern zu bestimmen. Geographische Breite von Laibach $46^{\circ} 10' 57''$, der Halbmesser der Erde = 6370 km. 5. Einrichtung des Cassebuches und des Hauptbuches. — Iz prirodoznanstva: 1. Das Pendel, die Art und Weise seiner Bewegung und dessen Anwendung. 2. Das Aluminium, sein Vorkommen, Gewinnung, Eigenschaften und Anwendung. 3. Die Erscheinungen, die auf der Reflexion des Schalles beruhen, sind eingehend zu erklären.

— Vabilo na LXXXIV. odborovo skupščino »Maticе Slovenske« v sredo dne 20. novembra 1889. l. ob 5 $\frac{1}{4}$. uri popoldne v društveni hiši na Kongresnem Trgu št. 7. 1. Potrjenje zapisnika o LXXXIII. odborovi seji. 2. Naznanila predsedništva. 3. Poročilo gospodarstvskega odseka. 4. Poročilo književnega odseka. 5. Poročilo tajnikovo. 6. Posameznosti.

V Ljubljani dne 5. novembra 1889. l.

Predsednik:
Josip Marn.

Premene pri učiteljstvu.

G. Karol Završnik, učitelj na Sveti Gori, je stalno nastavljen v Duplje. — G. Josip Rustja, zač. učitelj v Vipavi, je prišel stalno v Budanje. — G. Andrej Pernè, učitelj v Šturji, je imenovan stalnim nadučiteljem in voditeljem na tej šoli. — G. Jakob Pretnar, nadučitelj v Srednji Vasi (v Bohinji), je imenovan nadučiteljem v Veliki Dolini. — G. Filip Kette, učitelj v Zagorji, je stalno nastavljen za nadučitelja v Košani. — G. Tomaž Bitenc, zač. učitelj v Šent-Lamprehtu, je stalno postavljen. — Imenovana sta g. Josip Svetina, učitelj v Šmarji, stalnim učiteljem v Žalni in g. Josip Kostanjevec, zač. učitelj v Trnovem, stalnim učiteljem v Podvelbu. — Umirovljeni so gg.: Janez Trojar, nadučitelj v Gradu (v Bledu), Janez Debelak, učitelj v Tržiču in Anton Jerob, učitelj v Dolskem.

Št. 752

Razpisi učiteljskih služeb.

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Bavti Vasi učiteljska služba s 450 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in s prostim stanovanjem. Prosilci naj svoje prošnje postavnim potom vlagajo do 18. novembra t. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu v 30. dan oktobra 1889. l.

Št. 944

okr. š. sv. Na enorazrednici v Preloki razpisuje se služba učitelja in voditelja z letno plačo 450 gld., s 30 gld. doklade in s prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje. Prošnje naj se vlagajo do 25. novembra t. l. pri c. kr. okr. šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji dne 2. novembra 1889. l.

Št. 1022

okr. š. sv. Učiteljska služba na enorazrednici v Olševk-u z letno plačo 400 gld., opravilno priklado 30 gld. in s stanovanjem se stalno ali začasno oddaja. Prošnje naj se vlagajo do 25. novembra t. l. pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji dne 21. oktobra 1889. l.

Št. 1017

okr. š. sv. Na novo ustanovljeni enorazredni ljudski šoli pri sv. Ani nad Tržičem na Gorenjskem učiteljska služba s 400 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in stanovanjem — zdaj samo z eno sobo, s kuhinjo, čumnato. Prošnje do 20. novembra t. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. šolski svet v Kranji v 28. dan oktobra 1889. l.

Za darilo sv. Miklavža!

VIJOLICE

dobé se v J. R. Milic-evi tiskarni in vsaki knjigarni. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., brošuranemu izvodu 1 gld. 10 kr.

zulegen. — Iz prirodopisja: 1. *a*) der Blutkreislauf des Menschen, *b*) vergleichend mit diesem der der Wirbelthiere darzulegen. 2. Die Merkmale der Schachtelhalme (*Equisetaceae*) sind in einem Beispiele eingehend darzulegen. — Iz matematike: 1. Zu wie viel Procent müssen 931·98 fl. 25 Jahre auf Zinsezinsen angelegt werden, damit sie auf 4000 anwachsen? 2. Welche Zahl muss man zum Zähler und Nenner des Bruches $\frac{13}{18}$ addieren, damit man den Bruch $\frac{4}{5}$ erhält? 3. Aus der Länge des Schattens eines vertical aufgestellten Stabes ist die Höhe der Sonne zu bestimmen; $a = 2 m$, $b = 1.82 m$, $\alpha = ?$ — 4. Die Länge des durch Laibach gehenden Parallelkreises ist in Myriametern zu bestimmen. Geographische Breite von Laibach $46^{\circ} 10' 57''$, der Halbmesser der Erde = 6370 km. 5. Einrichtung des Cassebuches und des Hauptbuches. — Iz prirodoznanstva: 1. Das Pendel, die Art und Weise seiner Bewegung und dessen Anwendung. 2. Das Aluminium, sein Vorkommen, Gewinnung, Eigenschaften und Anwendung. 3. Die Erscheinungen, die auf der Reflexion des Schalles beruhen, sind eingehend zu erklären.

— Vabilo na LXXXIV. odborovo skupščino »Maticе Slovenske« v sredo dne 20. novembra 1889. l. ob 5 $\frac{1}{4}$. uri popoldne v društveni hiši na Kongresnem Trgu št. 7. 1. Potrjenje zapisnika o LXXXIII. odborovi seji. 2. Naznanila predsedništva. 3. Poročilo gospodarstvskega odseka. 4. Poročilo književnega odseka. 5. Poročilo tajnikovo. 6. Posameznosti.

V Ljubljani dne 5. novembra 1889. l.

Predsednik:
Josip Marn.

Premene pri učiteljstvu.

G. Karol Završnik, učitelj na Sveti Gori, je stalno nastavljen v Duplje. — G. Josip Rustja, zač. učitelj v Vipavi, je prišel stalno v Budanje. — G. Andrej Pernè, učitelj v Šturji, je imenovan stalnim nadučiteljem in voditeljem na tej šoli. — G. Jakob Pretnar, nadučitelj v Srednji Vasi (v Bohinji), je imenovan nadučiteljem v Veliki Dolini. — G. Filip Kette, učitelj v Zagorji, je stalno nastavljen za nadučitelja v Košani. — G. Tomaž Bitenc, zač. učitelj v Šent-Lamprehtu, je stalno postavljen. — Imenovana sta g. Josip Svetina, učitelj v Šmarji, stalnim učiteljem v Žalni in g. Josip Kostanjevec, zač. učitelj v Trnovem, stalnim učiteljem v Podvelbu. — Umirovljeni so gg.: Janez Trojar, nadučitelj v Gradu (v Bledu), Janez Debelak, učitelj v Tržiču in Anton Jerob, učitelj v Dolskem.

Št. 752

Razpisi učiteljskih služeb.

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Bavti Vasi učiteljska služba s 450 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in s prostim stanovanjem. Prosilci naj svoje prošnje postavnim potom vlagajo do 18. novembra t. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu v 30. dan oktobra 1889. l.

Št. 944

okr. š. sv. Na enorazrednici v Preloki razpisuje se služba učitelja in voditelja z letno plačo 450 gld., s 30 gld. doklade in s prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje. Prošnje naj se vlagajo do 25. novembra t. l. pri c. kr. okr. šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji dne 2. novembra 1889. l.

Št. 1022

okr. š. sv. Učiteljska služba na enorazrednici v Olševk-u z letno plačo 400 gld., opravilno priklado 30 gld. in s stanovanjem se stalno ali začasno oddaja. Prošnje naj se vlagajo do 25. novembra t. l. pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji dne 21. oktobra 1889. l.

Št. 1017

okr. š. sv. Na novo ustanovljeni enorazredni ljudski šoli pri sv. Ani nad Tržičem na Gorenjskem učiteljska služba s 400 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in stanovanjem — zdaj samo z eno sobo, s kuhinjo, čumnato. Prošnje do 20. novembra t. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. šolski svet v Kranji v 28. dan oktobra 1889. l.

Za darilo sv. Miklavža!

VIJOLICE

dobé se v J. R. Milic-evi tiskarni in vsaki knjigarni. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., brošuranemu izvodu 1 gld. 10 kr.

boči 1556. l., v Št. Heleni 1557. l.) in Herbarta Turjaškega, ki si je tu prislužil prve svoje ostroge.

Za cesarja Ferdinanda je pognalo tudi na Kranjskem korenine silno gibanje, kateremu je dal povod drzoviti virtemberški menih.

Imenitni možje vseh stanov so bili nove vere privrženci, a najbolj jo je pospeševal Ljubljanski stolni propovednik Primož Trubar (porojen 1508. l. v Rašici pod Turjakom), kateri je, ves goreč, začel prelagati sv. pismo na slovenski jezik, ki se je do tačas govoril, a ne pisal, ter je s tem položil osnovni kamen slovenske književnosti. Kralj Maksimilijan II., prijatelj svobodnim mislim, bil mu je prijazen podpiratelj. Navzlic mnogim oviram se je širila reformacija, ker so jej bili zaščitniki Kranjski stanovi.

Nadvojvoda Karol (1564--1590).

Po smrti Ferdinandovej je bil notranje Avstriji gospodar nadvojvoda Karol, ki je vzprejel osobno v Ljubljani poklonstvo (1564. l.)

Novo versko vprašanje je bilo nadvojvodi zoperno. Truberja so prognali (1565 l.) iz dežele. Vender se razširjanju protestantizma po mestih in trgih ni mogel postaviti jez, ker so se stanovi le na videz novi veri upirali, v srcu pa jej naklonjeni bili. V deželnem zboru v Bruku na Muri (1578. l.), kjer so se zbrali poslanci vseh notranje-Avstrijskih dežel, zahtevali so ti, naj se jim dovoli verska svoboda, sicer ne privolijo svoje pomoči zoper Turka. Privolili so velike vsote za obrambo meje. Ponašati se smejo Kranjci z lepo pohvalo nadvojvode Karola, da so se, „kakor vé sam iz svoje izkušnje, nosili vselej srčno in viteški bolj od vseh drugih“. In res, naši očaki so zaslužili to pohvalo, kar se je skazalo za vojvoda Karola samega v bitkah pri Budoščici (dné 22. septembra 1575. l.), kjer je umrl junaške smrti Herbart Turjaški. S protestantovsko vero vselilo se je v našo domovino tudi duševno življenje. Stanovi so podpirali učeče se Kranjce z ustanovami. Ne le na bogoslovske šole, tudi v sloveče srednje šole na Nemško, v Tubingo in drugam so zahajali tačas Kranjci, da bi dopolnovali izobraženost, katero so vzprejemali v Ljubljanski deželni šoli. Tej poslednji šoli je pozvan za ravnatelja Dolenjec Adam Bohorič, učenec Melanchthonov, ki je bil veščak v muziki. Bohorič je spisal prvo slovensko slovnico v latinskem jeziku. Toda tudi ljudske šole niso pozabili. V Ljubljani so bile 1575. l. tri nemške ljudske šole; imeli so jih tudi po mestih na deželi, v Krškem, v Idriji, v Kranji, v Metliki, v Žužemperku, v Kameniku in v Črnomlji. Kjer ni bilo dobiti učitelja, poučeval je namesto njega evangeljski propovednik. Saj je užé Truber pisal abecednike kmetskemu ljudstvu, želel je, da bi se ljudstvo naučilo čitati, najprej se vé zato, da bi moglo čitati sv. pismo. Tudi prvo tiskarno na Kranjskem je ustanovila reformacija. Hanns Mannel, meščan Ljubljanski, je bil prvi tiskar (1575. l.). V tujih deželah so se takrat brez zaprek tiskale slovenske knjige. Okoli 1546. l. v Krškem porojeni Dalmatin, ki se je s podporo Kranjskih stanov in vojvode Krištofa virtemberškega izobraževal na Nemškem, dal je slovenskemu ljudstvu prvi popolni prevod sv. pisma (1583. l. v Wittembergu natisniti).

Tudi katoliškemu duhovenstvu je rabil ta prevod, da je besede sv. pisma izrekalo „prav kranski“, kajti sicer ni bilo slovenskega sv. pisma.

Prva peš-pošta in prva konjska pošta (1573. l.) ustanovila se je v tej dobi na vzpodbujanje vladino, in stanovi so obe podpirali z letnimi doneski. Nadvojvoda Karol je dal popraviti cesto od Ljubljane do Trsta, čez Ljubelj je ukazal narediti pot (od 1569. do 1570. l.) in 1576. l. cesto iz Gorice čez Hrušico.

(Dalje prih.)